

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

וחדא חזיא ליה, הילכך מפרישתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה.

מו, ב] גמ' לדידך דאמרת לא אמרינן הואיל היאך אופין מי"ט לשבת. פי' דבשלמא לדידי דאמינא אמרינן הואיל, משום הואיל פקע ליה איסורא דאורייתא, ונהי דאכתי פש ליה איסורא דרבנן, דהא רבה לא קאמר אלא דאינו לוקה, ההוא איסורא דרבנן שרינן ליה משום עירובי תבשילין¹⁴³. אבל לדידך דלית לך הואיל, ואיכא

לפנינו לעיל מיניה בד"ה מחלוקת). ותוס' הרשב"א כתב בדעת רש"י דמה שלא קוראין שם קודם אפייה, והאפייה מותרת משום הואיל ואי בעי מיתשיל, הוא משום דתרי הואיל לא אמרינן, כלומר דכשיבא לאפות את החלה מותר לו משום הואיל ואי בעי מיתשיל, אולם הרי גם אי מיתשיל וחוזר לטבלו הרי נמצא שטרח בחלה אחת שלא לצורך כי יצטרך להפריש אחת מהם לחלה, ברם ע"ז יש לו הואיל ויפריש מקצת מכל אחת ואחת, וצריך להגיע לשתי הואיל, ושתי הואיל לא אמרינן. וכל זה אם אמרינן דהסל מצרפן לחלה ואז יפריש מאחת מהם ונמצא שטרח שלא לצורך, אבל אם אין הסל מצרפן לחלה א"כ בהכרח יפריש מקצת מכל אחת ואחת ואז אין הוא טורח ללא צורך ויכול גם להפריש קודם אפייה משום שיש לו רק הואיל אחד, הואיל ואי בעי מיתשיל עליה. והקשה תוס' הרשב"א על רש"י כיון שאם היה בוצע מכל אחת ואחת היה מותר בלא הואיל, היכי שרי רבנן למיעבד על ידי הואיל, כיון שיכול לעשות בהיתר בלא הואיל. והנה לפי מש"כ לעיל, ברש"י לפנינו מבואר דגם אם יפריש אח"כ מאחת על כולם ג"כ עושה בלא הואיל. אולם תוס' הרשב"א יכל להאלים קושייתו על רש"י, דעל מה שאמרו בגמ' ור' יהושע סבר לא אמרינן הואיל כתב רש"י ד"ה לא אמרינן הואיל, הלכך על חימוצה אינו עובר [כלומר כיון דלא אמרי' הואיל ואי בעי מיתשיל, א"כ החמץ אינו שלון], אבל על אפייתה עובר דאיכא חדא דלא חזיא ליה, ע"כ. וצ"ע אמאי עובר על אפייתה דהרי יכול להפריש מקצת מכל אחת ואחת ונמצא שאינו עובר על אפייתה. ואם דעתו לעשות כן בשעת אפייה לא הוי טרחה שלא לצורך ומותר בלא הואיל. ברם הדברים מבוארים ברש"י בדף מח, א ד"ה דלא, שכתב דהרי סופו ליטול אחת לחלה שאין דרך לבצוע מכל אחת. ושם איירי אליבא דר' יהושע, ולר' יהושע עדיף שישאירנה שתחמיץ ולא יאפנה, שאם יאפנה נמצא שעבר עליו, כי אין דרך לבצוע מכל אחת, ושיתקנו חכמים בעיסה שנטמאה בפסח שיפריש מכל אחת ואחת אין צורך בכך, כיון שאם ישאיר את העיסה שתחמיץ אינו עובר עליו. ¹⁴¹ וכל חדא וחדא חזיא ליה. ¹⁴² לקמן מח, א. ¹⁴³ וכן דעת בעל המאור דלרבה אסור מדרבנן. ועי' ביאור הלכה ריש סי' תקכז שכתב דלדעת הרמב"ם אינו לוקה אבל יש איסורא דאורייתא.

סבירא ליה דלהניחה שתחמיץ אסור, דטובת הנאה ממון, ולאפות את כולן נמי אסור דלית ליה הואיל¹⁴¹, הילכך ליכא תקנתא אלא שתטיל לצונן. ור' יהושע דאמר לא זהו חמץ שמוזהרין עליו בכל יראה ובל ימצא, סבירא ליה דטובת הנאה אינה ממון, ולית ליה הואיל דאי בעי מתשיל עליה, ולאפות את כולן סבירא ליה נמי דאסור, כדמוכח בכרייתא בגמ'¹⁴² דאמרו ליה לר' אליעזר לדבריך הרי הוא עובר משום לא תעשה כל מלאכה, דלית ליה הואיל וכל חדא

06/07/2018 11:11

דלא חזיא לא לדידיה ולא לאורחים, דהרי סופו ליטול אחת לחלה, שאין דרך לבצוע מכל אחת. ומבואר ברש"י הראשון שהבאנו דהואיל דאמרינן הכא היינו הואיל ואי בעי לא מפריש חדא לחלה אלא בצע מכל חדא וחדא, וא"כ כל חדא חזיא ליה ומותר לאפותה. וברש"י השני שהבאנו מבואר שעל ההואיל שאמר ר' חננאל כותב רש"י דטעם זה עדיף ומהני בלא הואיל, דכיון דכל אחת כשמכניסה לתנור יש לומר שזו לא תהא חלה, א"כ מותר לאפות בלא הואיל. (אלא שצ"ע לישון הגמ' אמר ר"פ ודילמא ע"כ לא קאמר ר"א דאמרינן הואיל, דהרי לרש"י מטעם זה מותר לאפות ללא הואיל, אולם רבנו שם ל"ג לה, וכן בר"ח). ובדף מו, ב כתב רש"י בד"ה לא דכולי עלמא, ומלאכת אפייתה נמי ביו"ט כי לא קרא עליה שם, ואע"ג דאיכא חדא דלא חזיא משתריא, דכל חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה היא, ואי נמי קרא עליה שם מצי למיפא לה, הואיל ואי בעי מיתשיל עליה, מיהו כיון דאית ליה לר"א הסל מצרפן לחלה הכי שפיר טפי שתאפה תחלה משום רווחא דמילתא, וכל כמה דאפשר למיעבד שפיר בלא שום הואיל ניחא למיעבד. והנה רש"י כאן נקט את טעמו של רב פפא בדף מח, א דאפשר לאפותה אליבא דר"א בלא הואיל כיון דכל חדא וחדא כשמכניסה לתנור אמרינן דזו לא תהיה לחלה, וכתב עוד דבאמת גם אם קרא שם חלה קודם אפייה ג"כ מותר לאפותה משום הואיל ואי בעי מיתשיל עליה, אולם משתי טעמים עדיף שיאפנה תחילה, א) מכיון דאית ליה לר"א הסל מצרפן לחלה הכי שפיר טפי שתאפה תחילה משום רווחא דמילתא, כלומר כיון דהדרך היה ליטול אחד על כולן וזה יכול לעשות גם לאחר האפייה אליבא דר"א, א"כ מוטב שיפריש אח"כ, ב) כל שאפשר לעשות בלא הואיל עדיף. ועי' תוס' הרשב"א מו ריש ע"ב שהתקשה בדברי רש"י, ונראה מדבריו שלא היו לפניו כל דברי רש"י כפי שהם לפנינו, אלא דברי רש"י מסתיימים בתיבות: הכי שפיר טפי. עיי"ש בתוס' הרשב"א. ולא היו לפניו המשך הדברים דכל כמה דאפשר למיעבד בלא שום הואיל ניחא למיעבד. כי את הדברים הללו כתב תוס' הרשב"א בשם ר"י לתרץ את קושיית רש"י וכ"ה בתוס', ובחנם מחק הב"ח בתוס' את תיבת ואורי'. (ותוס' הרשב"א מביא גם את דברי רש"י שבדף מח, א בשינוי, כי על דברי רב פפא שם מביא תוס' הרשב"א את דברי רש"י הכתובים

ורחינן שאני התם דאמר קרא לכם ולא לגבוה. כלומר¹⁴⁷ שאעפ"י שיאכל מהן הדיוט ב"ט, כיון שעיקרן לגבוה אסור לאפותן ב"ט, דכהנים כי קא זכו משולחן גבוה קא זכו, והיינו טעמא דמאן דאמר התם¹⁵⁰ דנדרים ונדבות אין קרבין ב"ט.

החורש בשור ובחמור והן מוקדשין. פירש"י ז"ל שלוקה על השור שהוא קדשי מזבח משום לא תעבוד בכור שורך¹⁵¹, ועל החמור שהוא קדשי בדק הבית משום הזיד במעילה שהוא באזהרה¹⁵². ולא נהיר, דבפרק אלו הן הלוקין¹⁵³ אקשינן ולחשוב נשבע שלא לחרוש, ומשני מידי דאיתיה בשאלה לא קתני, ומקשינן והא והן מוקדשין קתני, ומשנינן בכור. אלמא לא איירינן בקדשי בדק הבית דאיתיה בשאלה¹⁵⁴. אלא אינו לוקה משום מוקדשין אלא על השור שהוא בכור, אבל על החמור אינו לוקה, שאפילו הוא פטר חמור לא מיתסר בהנאה אלא לאחר עריפה, ולמאן דאמר דמיתסר בגיזה ועבודה קודם עריפה כדאיתא בכורות¹⁵⁵, אם איתא דמילקא נמי לקי, מלאו דלא תעבוד בכור שורך הוא דלקי, ואי אפשר שילקה עליו שתים¹⁵⁶. וכי תימא א"כ בצרי להו לאוי. איכא למימר¹⁵⁷ שעל כלאים בכרם לוקה משום שתי שמות, שהרי הוא זורע חטה ושעורה וחרצן, ולוקה על החטה ועל השעורה שהן כלאי זרעים

לשניים כשלוקה משם אחד. ורבנו שכתב וא"א שילקה עליו שתים לכאורה צ"ב, דכיון דגופין מוחלקין ושמות מוחלקין הם אמאי א"א שילקה שתים, דהא בקדושין עז ריש ע"ב מבואר דלוקה שתים, עי' מ"מ פ"א מאיסורי ביאה ה"א. אולם עי' שער המלך פ"ז מאיסורי ביאה ה"א והל' כלאים שם שכתב דאפשר דבבהמה לא אמרינן גופין מוחלקין, וגם כתב דאם העבירה נעשית בכת אחת לא אמרינן גופין מוחלקין. אולם תוס' ר"ד בקדושין שם כתב דאף בבהמה אמרינן גופין מוחלקין, כמבואר ברש"י ור' דוד כאן. ובדבריהם מבואר דגם כשעושה העבירה בכת אחת אמרינן גופין מוחלקין. וכן כתב להדיא הריב"ן במס' מכות שם. דהריב"ן שם כתב שני פירושים, ובפ"י הראשון כתב דמתני' איירי בשור שהוא בכור ובפטר חמור וכמ"ד דפטר חמור אסור בהנאה ולוקה שתיים על לאו דלא תעבוד בכור שורך א' על השור וא' על הפטר חמור. ובפ"י השני כתב דלעולם על פטר חמור אינו לוקה משום לא תעבוד, ומתני' דקתני שור וחמור לאו דוקא, דשור ושה קאמר, ושניהם בכורים ולוקה עליהם משום לא תעבוד. והשער המלך בהל' כלאים שם הבין בריב"ן בפ"י השני דחמור איירי בקדשי בדק הבית ועובר על לאו

איסורא דאורייתא, היכי שרינן ליה משום עירובי תבשילין. בשלמא לדידי דאמינא אמרי¹⁴⁴ הואיל^{144*} משום הכי שחיט. כלומר דאע"ג דאיסורא דרבנן מיהא איכא, שרינן ליה משום הפסד ממונו¹⁴⁵.

[מז, א] ואי אמרת צרכי שבת נעשין ב"ט אמאי לא דחי י"ט. פי' דבשלמא לרבה דאמר אמרינן הואיל ניחא, דהכא ליכא הואיל, שאי אפשר שיאכל מלחם הפנים בו ביום, ורשב"ג דאמר דוחה י"ט אית ליה דצרכי שבת נעשין ב"ט, ורבה דאמר כת"ק. אבל לרב חסדא קשיא, דקם ליה דלא כת"ק דרבים ניהו¹⁴⁶. ועוד דלא מסתברא דפליגי ת"ק ורשב"ג בשבות קרובה ושבות רחוקה.

ואי אמרת צרכי שבת נעשין ב"ט השתא דשבת ב"ט שרי די"ט ב"ט מבעיא. פי' ¹⁴⁷ שאע"פ שסופו לאכלן ב"ט, כיון שבשעת אפייה אינו יכול לאכלן מפני שלא נשחט עליהם הזבח ולא נזרק הדם, לא שרי אלא למאן דאמר צרכי שבת נעשין ב"ט¹⁴⁸. דליכא למשרי לרבה משום הואיל שהרי בידו לשחוט את הזבח ולזרוק הדם, משום דהוי מחוסר מעשה, ואפילו מאן דאית ליה הואיל, במחוסר מעשה לית ליה, כדמוכח בפרק שני שעירי¹⁴⁹ גבי מחוסר הגרלה ומחוסר פתיחת דלתות ההיכל.

ולפ"ז צ"ב אמאי מהני לדעת רבה עירוב תבשילין. ועי' מש"כ בזה החמד משה שם. ¹⁴⁴ כג"י כ"ב וכ"י א"פ בדק"ס אות ג. ^{144*} חסר כאן וכו'. ¹⁴⁵ וכ"כ בחי' ר' דוד. ¹⁴⁶ וכ"כ תוס' ד"ה ולר"ש, עיי"ש. ¹⁴⁷ וכ"כ בחי' ר' דוד. ועי' בעל המאור ומלחמות. ¹⁴⁸ וכ"כ רש"י דמטעם הואיל אין להתיר משום דבההיא שעתא לא חזי ברם תוס' ד"ה ואי הקשו על רש"י, וחרצו. ¹⁴⁹ יומא סב, ב. ¹⁵⁰ ביצה כ, ב. ¹⁵¹ דברים טז, יט. ¹⁵² כדאמרינן לעיל לג, א. ¹⁵³ מכות כב, א. ¹⁵⁴ כה"ק בחי' ר' דוד. וכעין זה הקשו תוס' ד"ה מוקדשין. ¹⁵⁵ ס, ב. ¹⁵⁶ רש"י כתב דאין למנות אותו לאו פעמיים, דלא חשיב אלא לאוין מוחלקין. ונראה שבא לומר דאף דגם על השור לוקה משום מעילה כמו שלוקה על החמור מ"מ לא חשיב בגמ' לעוד לאו כיון דלא חשיב אלא לאוין מוחלקין. (ועי' שער המלך פ"ט מכלאים ה"א שהקשה על תוס' כאן, ולפי מש"כ לק"מ), ובחי' ר' דוד לא כתב כמש"כ רבנו דא"א שילקה שתים, אלא כתב: ואינו עובר על שתיהם אלא משם אחד. ומבואר דלוקה גם על החמור אלא דאין מונין כאז

אלו דברים פרק ששי פסחים

ב א מיי פ"א מהלכות
קרבן פסח הל' יט:

ליקוטי רש"י

כ"ד אמר ר"ע נמלק
על ר"א נמכרינו מזה
שאינו דומה האילן ואפס
לעשות מע"ש [שבת קל
ע"א]. כל מלאכה
שאפשר לעשותה
בערב שבת. כגון
הגלותו ממוקד לחטום
ומחיתו יללנו [לקמן טו
ע"ב]. נתעלמה מבני
בתירא. שהיו ראשי ארץ
ישראל. אדם אחד יש
שעה פב"ב וה"ל
הבבלי שמו. שמוס
עגלה יכנה הפרק
והמסגר עמו הינה ישיבה
מגליה צבול [סוכה כ ע"א]
מיד הושיבוהו בראש
יבין. ונשאל שאלו להלל
שהיה גדול ממורה ועלה
אלו מכלל עובי נשיתון
ומיטוהו נשיל עליהן [ב"מ
פ"ה ע"א]. דאין אדם דן
ג"ש מעצמו. אל"כ
קבלה מרבו הלי"מ דלמלא
קרא למילתא אחרתי
איתרין [נה"י ע"ב].

לעזי רש"י

קונטרס ד"ר. פירוש
לקמרה להקטין להעניב
להלל (רש"י מ"ז י"ט).
להכעיס [ערוך ערך
קמרה].

רבינו חננאל

ה"ר הלכה זו נתעלמה
מבני בתירא פעם אחת
הל ארבעה עשר להיות
בשבת אמרו לו להלל
הזקן פסח דוחה את
השבת או לא אמר להו
וכי פסח אחד יש לנו
שדוחה את השבת והלא
יותר ממאתים פסחים
דוחין את השבת כו'.
ירושלמי אית תנא תני
מאה פסחים [אית תנא
תני מאתים] אית תנא תני
שלוש מאות. מאן דתני
מאה תמידין [של] שבת.
מאן דתני מאתים תמידין
ומוספין של שבתות. מאן
דתני ג' מאות מוסיף של
ראשי חדשים ושל ימים
שוכים וכו'. אמר מר
נאמר במועדו בפסח
ונאמר במועדו בתמיד
מה זו דוחה שבת דכתיב
עולת השבת אף פסח
לדוחה שבת וכו' ועוד קל
וחומר וכו'. הכי קאמר
להו נתי גזירה שוה לא
גמיר לבו דאין אדם דן
גזירה שוה מעצמו א"כ
[קבל] קבלה מאבותיו
אבל היה לכם לדון קל
וחומר מעצמו. אמרו
[לן] ק"ו איכא למיפרך
מה לתמיד שכן כליל
שכן תדיר. מיגודו נשיא
עליהן התחיל לקנותן
ומפני שנתיהר נתעלמה
ממנו הלכה מאכאן
אמר רב שכל המתיהר
אם חכם הוא חכמתו
מסתלקת ממנו מהלל.

מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת. ולקמן יליף מעל
עולת התמיד תימא דצממעתין לא דריש ממשמעות דמועדו
וכן הו' דפסח דחי טומאה ילפינן לקמן מאיס איש איש נדחה
ואין ציטור נדחין וצממית ילפינן מג"ש דמועדו וצפרק כילד
לולין [לקמן דף טו]. משמע דדריש לה
ממשמעות דמועדו דתימא וידער
משה את מועדי ה' מה ת"ל לפי
שלא מצינו בכל התורה שנאמר צהן
מועדו אלא צפסח ותמיד מועדו
אפי' צצצת מועדו אפילו צצומאה
שאר קרצנות מנין משמע דממשמעות'
דמועדו דריש ועוד דקאמר התם
וגריכי דאי כחצ רחמנא תמיד שכן
דחיר וכליל אכל פסח לא ואי כתיב
פסח שכן כרת ואי מגזירה שוה
ילפינן מה לריך לנריכותא הו'
איתרין מועדו דתמיד משום טומאה
ודפסח משום שבת אלא ודאי
ממשמעותא דמועדו דריש [וע"כ
תנאי היא ועוד צפ' ר' ישמעאל
צצצמות (דף עב) דריש שתי הלחם]
דדחו שבת מתקריב תקריב אפילו
צצצת ואפילו צצומאה ולפי שמעתין
מזי למילף צג"ש דמועדו מפסח
ותמיד או ממשמעותא כמו צצילד
לולין [לקמן דף טו]:

תוחב

ל"ו בצמדו. וא"ת וזה
צעי כלי שרת כדילפינן
צפ' דס חטאת [וצמ"ס טז י"ז]: ויקח את
המאכלת ויש לומר שהקדישום השתם
משמע צצמעתין דיש אסור רשות
הרצים צירושלים וקשה דלמרינן צפ'
קמא דעירובין (דף י"ו): ירושלים אלמלא
לחומיה נעלות צלילה חייצין עלי'
משום רשות הרצים ולאו דוקא
נעלות אלא לחיות לנעול כדמסיק
התם ומירין ר"י דהכל לאתר שנפרצו
צה פרלות וכי האי גוונא משני
צפרק צמלא דעירובין (דף ק"ה).
אמילתא אחריתי':

מה

לתימא שכן תדיר. ומימיה
וילף מצמייהו דתמיד ומילה
או משתי הלחם [גריד"ל]¹ דדחו שבת:
והא
אמר להן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להן לישראל אם אין נביאים הן
בני נביאים הן למחר² מי שפסחו טלה תוחבו בצמדו מי שפסחו גדי תוחבו בין
קרניו³ ראה מעשה וזכר הלכה ואמר⁴ כך מקובלני מפי שמעיה ואבטליון אמר
מר נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה
את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה שבת ותמיד גופיה מנולן דדחי שבת
אילימא משום דכתיב ביה במועדו פסח נמי הא כתיב ביה מועדו אלא מועדו
לא משמע ליה הכא נמי מועדו לא משמע ליה אלא אמר קרא⁵ עולת שבת
בשבתו על עולת התמיד מכלל⁶ [עולה] דתמיד קרבה בשבת אמר מר ועוד ק"ו ומה
תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את
השבת איכא למופרך מה לתמיד שכן תדיר וכליל ק"ו אמר להו ברישא ופרוכיה
והדר אמר להו גזירה שוה וכי מאחר דגמר גזירה שוה ק"ו למה לי אלא לדידהו
קאמר להו בשלמא גזירה שוה לא גמריתו⁷ דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו
אלא ק"ו דאדם דן מעצמו איבעי לכו למידן אמרו ליה קל וחומר פריכא
הוא: אמר מר למחר מי שפסחו טלה תוחב ל"ו בצמדו גדי תוחב לו בין קרניו
והא

ותומר כו': אמרו ל"ו קל וחומר. דאית ציה לא דיינין דפריכא הוא כדלמן שכן תדיר:
והא

אמר ל"ו רבי עקיבא או חילוף. או אני לחליף הדין לפשיטא לי
הזאה מעכצא וילפינן בקל וחומר מינה לשמיטה שמתכצ:
במועדו. ועשו בני ישראל את הפסח צצמועדו: הבא ל"ו מועד
ל"ו. שהיה זמן קצוב להן כמה שקצוב לשמיטה הילכך כיון דלא
קציע להו זמנא ומלי למיעזד להו
מחמנוול לא דחו והזאה נמי לאו
מגופיה דפסח היא ולא כתיב צה
מועד⁸: גב' ה"כה זו. שפסח
דוחה שבת: בני בתירה. נשאים
היו: אמר ר' זון. הלל: וכי פסח אחד
יש לנו שדוחה את השבת והלא יותר
ממאתים פסחים יש לנו שדוחין את
השבת. כלומר יותר ממאתים קרצנו'
יש שדוחין שבת צצנה חמשים
צצמות השנה צכל שבת ושבת
ארצעה כצשים שנים לתמידים ושנים
למוספין הרי מאתים לצד שבת
צצמון פסח וצמון החג שקריצין
צצן מוספי היום צצצת טלאים
צפסח וצצצעה עשר לחג: מה
מועדו הנאמר בתמיד. ולקמיה פרך
תמיד גופיה מנא להו: ודיה יושב
ודורש. כדכך שהנשיא עושה: מקנורין.
לשון קניעה ועצבון קונט"נליר
צלע"ז: מהו. הצלת סכין אינה
דוחה דהא אפשר למיעזד מחמנוול
ומה יעשה: ש"שמעתי ושכחתי.
לקמן מפרש טעמא: בני נביאים הן.
ותללו מה יעשו: למחר. צצצעה
עשר צצצת: שפסחו טלה תחב ל"ו
בצמדו. את הסכין: ומי שפסחו
גדי. שאין לו צמר אלא שיער שאין
יכול לתחצו צצמרו תחצ לו צין
קרניו ואין זה משאוי לעזור עליו
משום צצצת צצמתו דלאו אורחיה
צכי האי מלאכה וצצנין זה הצילו
סכיניהן: ראה. הלל זה המעשה
שעשו: וזכר ה"כה. כך שמעתי⁹:
כך מקובלני. שכן הלכה כמו שעשו
אלו: פסח נמי כתיב ביה במועדו.
ולא שמעתי ל"ו מיניה ומתמיד ילפת
ליה אלא על כרחין מדצצית למילף
מתמיד לא משמע להו¹⁰ דחיית שבת
דלמרי צצמועדו דקאמר צצמן התיירא
קאמר הכא צצמיד נמי לא משמע
להו ומנא ליה: אל"א אמר קרא.
צצמוספין עולת שבת צצצתו על
עולת התמיד לצד מעולת התמיד
אלמלא תמיד נמי דחי: אמר מר ועוד
ק"ו וחומר כו' ופרוכיה. מהא פירכא
ולפי"ן כך שמעתי" הוא
ד"ה: ה' יש להוסיף
בצמועדו (באה"מ):
[האי דרשה אקצירת
העומר קאי ע"ש (גליון):
[משתי הלחם וחד
מוהגך כצ"ל מהרש"א]
(גליון) עין רש"י שכתב
שהמהרש"א מוחך רק
מילת "גריד"א" ואינו
מוסיף כלום:

(א) עבודה זרה דף מו.
(ב) לקמן טו: [שבת קל.
ימנות ד. ממות עב.
טו]. ג) [עין פירש"י
לקמן טו: ד"ה הלל].
ד) ע"י תוס' יבמות ו':
סו"ה טמא וע"י תוס'
חולין יא. ד"ה דמנא,
ה) [מוספתא פרק ז'.
ו] צצא מציעא פ"ה,
ז) [סנהדרין דף צב.].
ח) [נה"י ע"ב]. ט) וכו'ה
בירושלמי פרק ז ה"ד,
י) [עין מוספות ומס'
מו. ד"ה איהו מוספות
חולין ג. ד"ה כגון].
כ) [וע"ע מוספות צצא
מציעא ג: ד"ה דנפול].

הנהגות הב"ח

(ה) גמ' והיה יושב
ודורש כל היום:

תורה אור השלם

א) ועשו בני ישראל
את הפסח במועדו:
[בבב"ב טו. ב]
ב) צו את בני ישראל
ואמרת אליהם את
קרבני לחמי לאשי ריח
ניחחי תשמרו להקריב
לי במועדו: [בבב"ב טו. ב]
ג) עלת שבת קצבתו
על עלת התמיד
[נספחה: ובבב"ב טו. ב]

הנהגות וצינונים

א) בירושלמי מוכח שכל
הסיפור היה בשב"ק
עצמו והגירסא שם מיד
במקום "למחר" ועין
רש"י: [ב] במועדו
(רע"ב): ג) ד"ה שמעתי
ליחא בכתי". וכן ליחא
ברש"י שבפי"ו וכו'ה ישר
(דק"ס): ד) בפר"י
הד"א עם הדיבור הקודם
ולפינו ע"פ מהרש"ל
(דפר"ד). ואולי צ"ל
דיבור חדש כד
מקובלני. כך שמעתי
שכן הלכה וכו'. ואפשר
שורשי גרס בגמ' כג'
הירושלמי כך שמעתי
במקום כך שמעתי
ולפי"ן כך שמעתי" הוא
ד"ה: ה' יש להוסיף
בצמועדו (באה"מ):
ו) האי דרשה אקצירת
העומר קאי ע"ש (גליון):
ז) [משתי הלחם וחד
מוהגך כצ"ל מהרש"א]
(גליון) עין רש"י שכתב
שהמהרש"א מוחך רק
מילת "גריד"א" ואינו
מוסיף כלום:

[דף קה ע"א - ק"ו ע"ב]

יג. הגבי מילי דקציני ואכלי מעיקרא. משמע הכא שהיו רגילין לאכול בשבת סמוך לחשיכה והאידיגא יש שזוהרין שלא לקבוע סעודה בין מנחה למערבי בשבת. [א] וגם רבינו תוס' א"כעם ע"ה רצינו משה שהנהיג לאכול בין מנחה למערבי בשבת משום דלא מרינן במדרש השוהה מים בשבת בין השמשות גזול את המתיים וכחז שפסע בשבת אמת ארבע בלומיר וכו' לירי סכנה. וגם רב שלום ממנחם מחסיף כתב ששקנו לומר לידוק הדין על שמת משה רבינו בצותה שעה. וגם נהגו שלא לקבוע שבת בין שמי חפלות משום [ב] דחכמי שמת צמי מדרשות צטלים ומנהג אבותינו תורה היא והא דמשמע בשמעתין שהיו אורכלין סמוך לחשיכה מיייר שהתחילו במעמד יום והשיב לו שמתא צמדדרש השוהה מים בע"ש בין השמשות וגם מה שכתב שמת משה רבינו ע"ה בשבת לימא דכמיין בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשו רבותינו (ר"ה דף ק"ה.) היום מלאו ימי ושנותי ואמרינן (במדבר רבה פ' וילך.) ב' ציוס כתב ר"ג ספרי תורה [א] וצננת היאך היה כותב וכו' מוכח בסדר עולם (פי"א) דעברז שבת נפטר דקמיין אמר הפסח כצ"ב צניין עברז את העיר ונאמר ויהי יום השביעי ונפטר הקומה רבי יוסי אומר שבת אחר וכו' צניין היה נמלא ר"ח באחד בשבת ור"ח אחר בשבת [ב] וא"כ בשבועה באדר שמת צי משה רבינו היה [ג] עברז שבת ומה שאומרים לדקתק על המתיים שיחזרו לדינם. צני מיינה רבינא מרב נחמן צר יתק מי שלא קדש בע"ש מהו שיקדש כל היום כולו א"ל מדרמתי צני רבי חייל מי שלא הגדיל במנאלי שבת מצדיל והולך כל השבת כולו הוא הדין מי שלא קדש בע"ש מקדש והולך כל היום כולו (ומי שלא הגדיל במנאלי שבת מצדיל והולך כל השבת כולה.) וכן [ד] אמר רבא (לקמן ק"ו.) הלכתא טעם מקדש טעם מצדיל. מי שלא קדש עברז שבת מוקדש והולך כל היום כולו ומי שלא הגדיל במנאלי שבת מצדיל והולך כל השבת כולה. [ה] ועד כמה ר' זירא אמר עד רביעי בשבת. כי הא דיתבי ר' זירא קמיה דרב אסי ואמרי לה רב אסי קמיה דרבי יוחנן ויתבי וקאמר לענין גיטין חדא בשבתא תרי ותלתא בתר שבתא ארבע ותמשהא ומעלי שבתא קמיה שבתא:

אמר ר' יעקב בר אבדי אל לא על האור. וכן תני שילא מרי אבל לא על המאור: **ת"ר** כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום קודם לכבוד לילה. [ג] קידוש לילה קודם לכבוד יום ולכבוד לילה:

יד. [דף קה ע"ב] תניא הכנסנו לבימוי צנומאלי שבת מצדיל על היין ועל המאור ועל הבשמים. ואם אין לו אלא כוס אחד מנימוי לאחר

המוזן ומשגל כולו לאחריו [א]. ש"מ מהא מתמיחא תמני. [ב] שמע מינה המנדיל צתפילה צריך שיצדיל על הכוס ושמע מינה טעם מצדיל ושמע מינה צרכה טעונה כוס ושמע מינה המנדיל צריך שיטעום [ג] ושמע מינה טעמו פגמו ושמע מינה כוס של צרכה צריך שיעור [ד] ושמע מינה אומרים שמי קדושות על כוס אחד ושמע מינה צית שמאי היא ואליצא דרבי יהודה. משמע מהכא דצרכת המוזן טעונה כוס אפילו ציחיד דהא נכנס לבימוי קחתי משמע שהוא יחיד. מיהו יש לדחות הכנסה לבימוי היינו צעל הצית ויש לו צני צית וכו' לומן. ועוד יש להציה ראייה מהא דלקמן (דף ק"ו:) גבי הא דמתן כוס שלישי מצדיל עליו צרכת המוזן ואמרינן עלה צגמרא שמע מינה צרכת המוזן טעונה כוס וד' כוסות תקנו אפילו ליחיד. גם זה יש לדחות משום דצרכת המוזן טעונה כוס בשלשה תקנו עליו כוס אחד אפילו ליחיד. ואם לא היה צריך כוס צשום פעם גם עתה לא היו מתקנין כוס אחד לצרכת המוזן. [ה] ונראה לה"ר יחיאל מפרי"ש להציה ראייה מכאן דאם לא היה צריך כוס אפילו ציחיד יצדיל על הכוס והוא כל אחד לבדו דרשאין לחלק כל זמן שלא התחילו לאכול ביחד אלא ודאי אף ציחיד טעונה כוס:

[דף ק"ו ע"א] **ר"ב** יעקב בר אבדי קפיד אהצנא [פגימא]. פי רש"י דוקא לכמהלא אבל אם אין לו אלא כוס פגום יצרך עליו. ומימה היאך התירו לאכול בלא הבדלה משום קפידא דפגימא [פ] כיון דצדיעבד יכול לצרך על הכוס פגום. [ג] וצירושלמי משמע דכוס פגום מרבה עליו כל שהוא [ק] ומכשירו ואפילו צמיס יכול לתקנו. דגרסינן תוס' רבי יונה טעם כסא ומתקנא ליה. פי' היה שוהה מכוס של קידוש או מכוס של צרכת המוזן ונותן צו מעט מים ומניחו עד למחר. ופרקי עליה והא מניח השוהה משקין מווגין שעבר עליהן הלילה דמו בראשו. אמר רבי יוחנן והוא שלנו בכלי ממוכסו. [ג] ומימה אם כן הכא

הגהות הגר"ב [ה] ע"י מ"ק כב: חכם שמת בית מדרשו בטל נשיא שמת בתי מדרשות כולן בטליו: [ג] וע"י תוס' מנחות ל' ד"ה מכאן ואילך:
הגהות הגר"ב א כעס על רבינו משולם שהנהיג:

קרבן נתנאל

ש"א"ז להצדיל כו' עכ"ל. ר"ל דרבינא מסופק הלכתא מאי מהיך תרמי צייחוח דסמרי אהדי ומי שפי' מהרש"א צוה על פי דוחק נעלם ממני. ומה שכתב תוס' והוא דמשמע ליה וכו'. מלכת אנפשי נפשיה הוא ועל דבר שכתב הרש"י ע"ש: [ע] ונראה דה"ר ר' יהואל מפרי"ש א"הביא ראייה מכאן. ונפ' אלו דברים ס' צ' מצדיל רבינו עוד ראייה אלימתא מדלא מוזכר צשום דוכתא זימון אלא בהמ"ז טעונה כוס משמע כל בהמ"ז אפי' ציחיד: [פ] כיון דרביעבד יבד' אברך ע"ל כוס פגום. עיין צפ' אלו דברים ס' צ' שכתב רבינו יצוד וז"ל וז"ל דאין צו אלא רביעיית צנמאס. פי' שיש לקיים פי' רש"י אצינא דרב אשי דמוקי בהרייבא אין לו אלא כוס אחד היינו אין צו אלא רביעיית צנמאס. אבל צתתלה שורחא לריין מצרייבא זו ש"מ טעמו פגמו וס"ד שיש צו יומר משיעור כוס א' לפי אוחו ס"ד ז"ל צאמת דכוס פגום אפי' דיעבד אסור: [ג] וצירושלמי. סוף פ' שלשה שאלנו: [ק] וצבישירו ואפי' במים יבד' אתקנו. וקשה דצפרק אלו דברים כתב רבינו צהיפק צירושלמי קאמר דמתקנין צמיס ומשם למד ונהגו לתקן גם צמעט יין שצופיין לתוכו. אלמא דיומר טוב לתקן צמיס דהוי מוינה חדשה מא"כ צמעט יין. צ"ת. ונראה דודאי אם יש רביעיית יין או יומר שאינו פגום ודאי יומר טוב לתקן ע"י יין מצמיס דמלא מין את מני אמנס אם אין לו אלא מעט יין שאין פגום דה"א קמא קמא צטיל כמ"ש מהר"מ מ"ך שהציה הצ"מ ע"ו כתב רבינו שם צפ' אין עומדין דצה עדיף להכשירו ע"י מים שמתו יומר מרביעיית משה"ה כתב רבינו שם צפ' אלו דברים ונהגו לתקן גם צמעט יין שצופיין לתוכו. צצהיתרא לא אמרי' קמא קמא צטיל כמ"ש מזה מ"א צפי' קפי"ב. ומ"מ רביעיית מים עדיף: [ר] ותייבא א"כ הבא אבואי א"י יבד' ע"ל הכוס ויתקנו במים ויבשירו צ"ב בהמ"ז. ושם ס' צ' כתב רבינו וז"ל והיה צירושלמי יש לדחות שהיה טעום כוס של קידוש בכלי אחר ומזונו למחר להשלימו לכשיעור עכ"ל. כלומר דאין להציה ראייה מהך צירושלמי דכוס פגום יכול לתקנו ולהכשיר צמיס דאיכא ליימר דכוס של ר' יונה מעולם לא היה פגום שהיה טעום

קיצור פסקי הרא"ש

שיצדיל גם על הכוס: צרכת המוזן טעונה כוס אפילו ציחיד וצריך שלא יהא פגום. ולרש"י דוקא לכמהלא אבל אם אין לו אלא פגום יצרך עליו ולר"י לא יצרך עליו כלל. מיהו יכול להוסיף עליו ולתקן פגימתו ואפילו צמיס אם הוא חוק עדיין שיוכל לטובלו. ושישנה ממנו רביעיית או היא או אחד מן הממויין א' כן כל דבר צרדין כוס אפילו אומר צפה"י. וכדי לשמות יכול לצרך אפילו על כוס פגום כי כל הנהגה מן העולם הזה בלא צרכה מעל:

שדה צופים

דף קה ע"ה הנכנס לבימוי במ"ש מברך על היין ועל המאור. הלא"ש צצרכת פ"ס סימן צ': דף קה ע"ב ואם אין לו אלא כוס אחד מנימוי עד לאחר המזון. הלא"ש נפסקים פ"י סימן י"ז:

קוביץ מפרשים

א) בו ביום כתב ר"ג ספרי תורה. יש לדקדק דילמא בשמאל כתב כדאיתא פ' הבונה (דף קג ע"א) ור' יוסי וסדר עולם לטעמיה דס"ל תהם דאפי' בשמאל חייב משום רושם ע"ש. ולדידיה ע"כ בע"ש מת. אבל לדינא י"ל בשבת מת וכתב בשמאל. וכ"כ הרמ"ע דחי' פסוקים שבתורה כתב ברמע שהוא דבר שאינו מתקיים ע"ש במאמר חיקוק דין. אבל ביי"ב ספרי תורה לא שייך זה אבל י"ל כניל (הירוש' משה סופר): א) וכן כל דבר שצריך כוס אפי' אומר בפה"ג. וכדי לשמות יכול לברך וכו'. וגי' אולי צ"ל אביל אם אומר בפה"ג כדי לשמות יכול לברך וכו'. [וכ"ה ברשב"ם דף ק"ו ד"ה קפיד כו' אבל אם רוצה לשמות וכו' ע"ש]. או ר"ל דא"צ להגיה רק תיבת "לבד", וצ"ל "ואפילו אומר בפה"ג לבד" וכונתו כגון קידוש בשבת שחרית שאין הקידוש א"כ כל הכנסות של המסובין בעת קידוש או ברכת המזון שהיה לכל אחד כוסו לפניו דגם הם אף שאין מברכין עליו רק בפה"ג לבד אפי"ה צריך ג"כ שלא יהיו פגומין וע"י בביי' אור"ח ס' קפ"ב בשם ספר אוהל מוצד ע"ש [מראה הנז]:

09/09/2018nnk

שמו מהו צבי הרש חיות נ"י אב"ד ור"מ דק"ק
זאלקאווי והקרייז יע"א:

יקרתו הגיעני, תחלת דינו על דברי תורה במה שהחליטו כל הראשונים בחולה שיש בו סכנה בשבת ששוחטים לו ואין מאכילין אותו נבלות, והרבה טעמים נאמרו כמבואר ברא"ש ספיה"כ [סי' י"ד] ובטא"ח סי' שכ"ח, ועל כולם קשה ש"ס דיומא פ"ג ע"ב גוזזין לו כרישין ואין צריך לעשר דס"ל לרבי דמאכילים לו איסור ולא אנחנו מחללין שבת בהפרשת תרומה ומעשר, ובתשב"ץ ח"ג סי' ל"ז בסופו עמד בזה ולא עשה כלום:

נחזי אנו בעזה"י טעמא דיהיב הר"ן פיה"כ ששוחטים ולא יהיבנא לי' נבלה דצריך לאכול כמה זיתים נבלה ועובר כמה לאוין ובשחיטה אין עובר אלא פ"א:

לזה י"ל דלק"מ מסוגיא הנ"ל, דהא מיירי טבל טבול לתרומה שהרי גוזזין עתה מהמחובר, ודתני ואין צריך לעשר, כך הוא שם כולל לתרומה וכל המעשרות כמ"ש תי"ט במשנה ד' פ"ה דגיטין, נמצא אם יחלל שבת בהפרשת תרומה עדיין טבול למעשר ותרומת מעשר שבו וצריך להפריש עוד הפעם, ושוב עדיין הוא טבל למעשר שני וצריך להפריש גם מעשר שני, ואי מיירי דלא סגי לי' עד שיאכל הכל, נמצא אוכל שני מיני איסורים, תרומה ותרומת מעשר והשני מעשר שני בלא פדיון, ואם יפדה אותו הרי כאן איסור שלישי פודה בשבת, ואם אפשר לו בלא האסורים מ"מ זה עושה כמה איסורים בהפרשה ומסתמא לא יצטרך החולה יותר מג' או ד' זיתים כמו שהקשה התשב"ץ על הר"ן שהקשה וכי חולה אוכל כמה זיתים, והא מיהת לא קשי' עכ"פ יותר מזית א' יצטרך והשוחט אינו עושה אלא איסור א', משא"כ המפריש עביד כמה איסורי הפרשות ולא יאכל החולה כל כך זיתים. ומה שקשה לפרוש ויבטל ברוב, כבר כ' בשאלת יעב"ץ ח"א סי' קל"ה תרומה שחזרה למקומה הדר לטיבלא ממש כבירושלמי פ"ד דדמאי משנה א'. ומה שקשה אם אינו צורך לחולה כל כך אינו מותר לקצוץ יותר משום הפרשת תרומה, י"ל בקלח א' שיש בו צורך לחולה וסגי בו לתרומה ומעשר, ואי נמי כשגזזו הירק עדיין לא אמדוהו וגזזו הרבה ועכשיו אמדוהו דסגי לי' בחולין שבו א':

שיפריש ויבטל ברוב.

עקר בשבת ומחזירו בשבת, זה לא חמירא משהיו, א"כ לא בעי' למדחק כולי האי בפ"י משנתינו לחנניה וכה יאמר, כירה שהסיקוהו וכו' לא יתן, דהיינו לא יחזיר מה שעקר מערב שבת אא"כ גרף וקטם, אבל לשהות משהין אע"פ שאינו גרוף, ומה הן משהין וכו', ושוב מיירי מחזרה היכא שנוטל בשבת ומחזירו בשבת עצמו כדמשמע לשון נוטלין דמיירי בשבת כמ"ש תוס' [ד"ה וב"ה] וס"ל בית שמאי נוטלין בשבת ולא מחזירין באינו גרוף דבהא מיירי עכשיו המציעתא דלשהות וגם הסיפא וב"ה מתירין, והוה אוקמתא רוויחא. וקושיא אלימתא היא לפע"ד, אלא לפ"ז לא הוזכר כלל במשנה דפליג בית שמאי אחזרה בגרוף וקטום, ובכרייתא דר"מ ור' יהודה גבי עקר ד"ה לא יחזיר [ל"ז ע"א], משמע בודאי דב"ש וב"ה פליג גם אהא:

עוד קשה כמ"ש הש"ס שם ל"ז ע"א ולטעמין נוטלין אי קטמה אין אי לא קטמה לא וכו', וקשה דילמא הך תנא סבר עבר ושהה בלא גרף אסור המאכל ביומא לכל אדם ולמוצאי שבת מותר, נמצא אפילו לכלבים לא חזיא ביומא משום דחזי לאדם למוצאי שבת והו"ל מוקצה ביומי' ואין נוטלין אא"כ קטמה והשהה בהיתר, ועיין מג"א סי' ש"ח סקנ"ו וסי' תמ"ו ססק"ג. ואמנם אי המאכל נעשה מוקצה מחמת איסור דרבנן, תלי' באשלי רברבי ביצה ל"א ע"ב בפירש"י ותוס' בית שהיה מלא פירות ונפחת ע"ש. ומ"מ נ"ל דעכ"פ הכלי לא יעשה בסיס לזה המוקצה הקל לכ"ע, דבלא"ה פליגי באין דעתו להניחו לשם כל היום [סי' ש"ט ס"ד] והכא לא היה דעתו להניחו שם כל היום, ומכ"ש בשוכח ואינו מניח המוקצה עליה בכוונה, והכא אע"ג שנתכוון להניח המאכל לתוך הקדירה מ"מ במה שנעשה מוקצה היה שוכח שהשהה אותו ע"ג כירה ונאסר ולא נעשה קדרה בסיס לזה כנ"ל, ועדיין צ"ע, ותן לחכם, ודי בזה לפי מסת הפנאי:

תשובה עמ

שיל"ת, פ"ב יום עש"ק ער"ח שבט תקצ"ו לפ"ק.
שלום וכ"ט לכבוד ידיד נפשי הרב הגאון המאה"ג
המפורסם חריף ובקי זית רענן יפה פרי תואר קרא

א) בדפנה"ק נוסף כאן בסוגריים "ועיין בחת"ם סופר חלק יו"ד סי' שי"ט. אולם ציון זה מקומו לעיל על מה שהקשה

אביי ורבא אי דחוייה עדיף או הותרה בזבחים ל"ב ע"ב, ואין פנאי להאריך:

אך ק' טובא סברת המרדכי פראד"מ [סי' תס"ג] מטעם שגנאי אכילת איסור ובודאי טבל גנאי ככל אכילת איסור כמבואר בחולין ה' ע"ב [תוס'] ד"ה צדיקים וכו' וצ"ע ליישב. ובדרושים שלי אמרתי בהני קראי דוד ואחימלך [שמואל א' כ"א - ד'] דיתבי עליהן פרשת דרכים [דרוש י"ט] דדוד ע"ה אשכחי בשעת אפיית לחם הפנים ביום השבת והיה יכול להאכילו לחם הפנים הללו אחר פדיונם אי אין התנור מקדש ויש להם פדיון, אך צריך אחימלך לחלל שבת לאפות אחרים או להאכילם קדשים לחם הפנים המוסרים מעל השולחן, ולכאורה כיון שאכילת קדשים לזר אין אכילה מגונה, טוב יותר שיאכלו הם ולא יחללו הכהנים שבת באפיית לחם הפנים אחר עבורם, אך אם נשמרו הנערים מאשה דאכילת קדשים בטומאה ונטמא הלחם באכילתם ה"ל אכילה מגונה ואז טוב יותר שיחללו הכהנים שבת באפיית לחם הפנים מאשר יאכלו אכילה מגונה, והיינו ע"ד דעת המרדכי הנ"ל:

ויעיין מג"א סי' ר"ד [סק"כ] דאכילת איסורים בשעת הסכנה הו"ל כמתעסק אלא מתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה, וכן פירש"י במסכת ר"ה גבי כפאו ואכל מצה [כ"ח ע"א ד"ה מהו דתימא] ע"ש. והנה גם השוחט בשבת לחולה, אפילו נימא דהוה נמי כמתעסק דכל שעושה שלא לרצונו רק מחמת סכנה הו"ל כמתעסק, מ"מ הרי גם מתעסק בחבורה והבערה חייב הואיל ומקלקל חייב כמבואר בכריתות [י"ט ע"ב], ואמנם בשמעתין קשה מ"ט דרכי, [הלא] טוב לחלל שבת בהפרשה דמתעסק פטור, ובאכילת טבל או תרומה מתעסק חייב שכן נהנה, וי"ל:

וזהו מה שנ"ל בסוגיא זו בדין זה ובקיצור נמרץ, ושלא יאמר לא עיינתי בדבריו ע"כ אבוא על סדר דבריו. מ"ש מעלתו בשם הר"ן ד[ב]מעשה שבת איכא איסור דרבנן - חלילה לא כתב כן הר"ן, אלא דמעשה שבת מותר מן התורה, ופי' נהי רבנן אסרו וקנסו המבשל בשבת, אבל המבשל ושוחט לחולה בשבת מצוה קעביד ושריא אפילו לברי באומצא כשהיה חולה בין השמשות דליכא מוקצה, וכל זה ש"ס ערוך בפ"ק דחולין [ט"ו ע"ב], וא"כ אין כאן

שיטת הראב"ד דמייתי הרא"ש ספיה"כ הנ"ל דשחיטה קיל משום דאי אפשר שלא יהי בעולם קטן אחד ע"ש, ודבריו אינם מוכנים לכאורה, הלא גם על הקטן הזה תסובב קושיא זו נאכילהו נבלות, ועוד טפי הוי ל"י למימר יולדת אחת בסוף העולם:

אבל כוונת הראב"ד אי אפשר שלא יהי בסוף העולם קטן שנימול היום וניתן שבת לדחות לענין חובל א"כ הותרה שחיטה דנטילת נשמת אבר מילה ונטילת נשמה ממש הכל חד כידוע לידוע שיטת ר"ת [כתובות ה' ע"ב תוד"ה דס], וא"כ קיל חבורה מאכילת נבלה, וממילא לק"מ מהפרשת מעשר דמודה הראב"ד דטוב להאכיל החולה שאינו מעושר ממה שיפרשו אחרים בעדו, ועיין מנחות ס"פ ר' ישמעאל [ע"ב ע"ב] פליגי רבי ור' אלעזר ב"ר שמעון בסברת כבר דחתה שחיטה את השפ"ה דלרכי אע"ג דשחיטה כבר דחתה מ"מ לא נקל בשארי מלאכות בשביל זה להקטיר איברים ופדרים, ולדידי' ה"נ אע"ג שכבר דחתה גזיזת הירק את השבת, לא נדחוהו בהפרשת מעשר כיון שלא מצינו שיהי שבת נדחה בשום מקום בהפרשת מעשר כמו שמצינו בחבורת מילה, דדאבר"ש לטעמיה דס"ל הואיל ודחתה שחיטה נדחה נמי בהקטרה ה"נ הואיל ודחתה גזיזת נדחה נמי בהפרשה:

ומעמו של מהר"מ מר"ב דשבת הותרה וכחול הוא ושארי איסורים דחויים, ס"ל דוחי בהם [יומא פ"ה ע"ב] דוחה התורה אבל דרשא דושמרו בני ישראל את השבת שישמרו שבתות הרבה עושה היתר גמור. וי"ל הני תנאי ס"ל טומאה הותרה א"כ גם כל התורה הותרה כמו שבת ואין חילוק, ע"כ טוב שהחולה יאכל ולא נפריש אנו, אבל למאי דקיי"ל טומאה דחוייה וה"ה בכל התורה סתמא דחוייה אבל שבת הותרה, א"כ נשחט ולא יאכל נבלות:

ובפ"ב דשבועות י"ז ע"ב לא נתנה ארוכה להדחות ע"ש, מבואר הארוכה שלא ניתן לדחות חייב אכל שהוא שאנס נפשו והקצרה שניתן לדחות מותר אפילו כל היום עקב בצד אגודל, וה"נ אי שבת הותרה מותר לגמרי ונבלה לא ניתן לדחות אצלו, אך יש לתלות אי הותרה אי דחוייה ופולגתת

וכשיבוא הכהן יש לשלם לו דמים, דהמציל עצמו בממון חבירו חייב לשלם לו [כב"ק ס' ע"ב] נמצא יצא ידי נתינה והחיה את נפשו, וכל מ"ש מכ"ת בזה, לא נראה לע"ד כלל:

נוראות נפלאתי על המפרשים שהזכיר מכ"ת שהקשו מהש"ס [יומא פ"ג ע"ב] דקאמר

טלטול דרבנן והא רבה ס"ל הכנה דאורייתא. אותן מפרשים סתומים ואינם מפורשים, לאכול מוקצה הוא איסור דאורייתא דבעי הכנה לאכילת שבת וי"ט אבל לטלטל דבר שאינו ראוי גזירת נחמי' בן חכלי' היא משום הוצאה, וי"א באסור לאכילה נמי גזירה דילמא אתי למיכל מיניה ועפ"י ריש ביצה, אבל איסור טלטול דאורייתא לא שמעתי מעולם:

ובל מ"ש מכ"ת דאם לא נתנן לכהן לא הוה תיקון - כבר כתבתי ביטולו. גם מ"ש גזיזה תני' לעשר והיינו מעשר ולא תרומה - כבר כתבתי ביטולו. וכן מ"ש מגזיזה יתירה לצורך כהן - כבר כתבתי דמיירי דיש באותו הקלח גם צורך להחולה והיתרון מעשר על כל הקלחים:

זה לי איזה שנים נשאלתי ממו"ח הגאון מהו עקיבא איגר נ"י, בפוזנא נוהגים לאכול פירות יבשים רוזאנגיס בי"ט אחרון של פסח, והנה אז חל בשבת ורצה שאחזה דעתי אם מותרים להכין בי"ט ז' של פסח תבשילים עם הנ"ל לצורך מחר, דהרי ע"י עירוב תבשילין לא הותר אלא ע"י הואיל ואי מיקלעי אורחים והכא לא שייך זה דהא אסורים ביומי', דז' של פסח נוהגים איסור בפירות יבשים. והיה נ"ל למו"ח הגנ"י להתיר, דמתירים פירות יבשים בפסח לכל חולה שאין בו סכנה ונימא הואיל וחזי לחולה אפילו שאין בו סכנה וזה שכיח. ולא הודיתי לו, נהי חולה שאין בו סכנה שכיח, אבל לא שכיח [ש]אותו חולה יהיה צריך לרוזינגס, בשלמא התוס' [פסחים מ"ו ע"ב סד"ה רבה] בהס"ד הקשו דיתבטלו כל מלאכות שבת דמי יודע מה שיצטרך החולה אפילו ללבן סכין לתתוך מן הארכובה ולמעלה יכול הוא לכוות ולחיות [יבמות ק"כ ע"ב] א"כ בטלו כל מלאכת שבת, אך משתירצו דבעי שכיח א"כ אפילו איכא חולה בפנינו לא שכיח שיצטרך למלאכה זו בפרטות. ונבהלתי מראות מ"ש פרמכ"ת קטן נפל לים מותר לצוד דגים דחזי להמסוכן הלז, מי שמע כזאת ע"י שנפל למים יצטרך דגים להצלתו,

שום איסור דמעשה שבת, ור"ן נשמר מזה דאי היה מעשה שבת דאורייתא מפסוק היא קודש א, נמצא גם לחולה איסור דאורייתא הוא אלא שפיקוח נפש דוחה אותו אז ה"ל כמו אכילת נבלה, אבל כיון שאין בעצמותו איסור כלל רק מקנסא והיכא דהזריז ה"ז משובח לא שייך קנסא, ותמהתי על מעלתו בזה:

גם מ"ש אח"ז מפלוגתא רמב"ם ורמב"ן בסוף שרש י"ב בס' המצות יש לתמוה על כל דבריו בזה - דבר פשוט ומבואר בין לרמב"ם בין לרמב"ן מכיון שהפריש התרומה נתקן הכרי אפילו נאבד או נשרף, והמפריש חלה בטומאה בפסח [פסחים מ"ו ע"ב] יוכיח, אך להרמב"ם ב' מצות עשה של הפרשה ונתינה אינם נכנסים במנין [המצוות] לשנים, דנתינה גמר מצות הפרשה היא, אבל מ"מ הפרשה היא התחלת מצות עשה וגומר והולך עד גמר נתינה ומשו"ה מברך על ההפרשה, כמו שמברכים על בדיקת חמץ שהיא התחלת מצות ביעור. וש"ס דמנחות [מ"ב ע"ב] דאמרינן כל מצוה שאין עשייתה גמר מצוה אין מברכים עליה, היינו שעשייתה היא רק הכנה למצוה כגון עשיית ציצית למאי דקיי"ל חובת גברא מפני שאין העשיה התחלת המצוה אלא הכנה למצוה, אבל למ"ד חובת טלית, אעפ"י שנמשכת גם להעיסוף מ"מ מברכים בתחלת המצוה. ולא פליגי רמב"ם ורמב"ן שמברכים על הפרשת תרומה, אלא שהרמב"ן כתב שם לחלק בין הפרשת תרומה להפרשת זרוע ולחיים וקיבה, שהם אינם אלא הכנה לתתם לכהן ואין הפרשה מצוה כלל אין מברכים משא"כ הפרשת תרומה היא מצוה בעצמותה, אלא להרמב"ם היא התחלת המצות נתינה ולרמב"ן ב' מצות הן, ולכ"ע מברכים על ההפרשה ולא יסתפק בזה שום אדם בעולם, ופשוט להרמב"ם משהפריש נתקן הכרי והותר אפילו לא יתנם לכהן ולא גמר מצותו מ"מ הכרי נתקן. גם נ"ל פשוט בהפרשת תרומה אעפ"י שעדיין לא נתקן שהרי טבול הוא למעשר ותרומת מעשר מ"מ איכא כעין מקח וממכר דמקדיש התרומה ותרומת מעשר, ובהפרשת מעשר עני ליכא מקח וממכר מ"מ איכא משום תיקון הכרי, ובמקום אחר החלטתי דחולה שצריך לאכול תרומה שלא הגיעה ליד כהן לא יאכל עד שיזכה אחר בשביל כהן ויוצא בו ידי נתינה כר"ג וזקנים בספינה [מעשר שני פ"ה מ"ט] ושוב יאכל,

[69/09/2018]

קט"ו ע"א.

ב) צ"ל "קודש היא" - עיין כתובות ל"ד ע"א וחולין

ולדעתו אם יש בעיר שום חולה שיש בו סכנה הותרו כל מלאכת שבת, ישתקע הדבר ולא יאמר:

ובדרושי אמרתי מה שהזמין אאע"ה המלאכים שנדמו לו כערביים ב"ט של פסח,

משום יום ג' למילת כל בני ביתו היה והבערה ובישול ושחיטה שכיחי דצריכי למסוכנים והותרו לו אותן מלאכות. וגם מה שמקשים אבני בתירה ששכחו ולא ידעו אי פסח דוחה שבת [פסחים ס"ו ע"א] הלא פסח גלגל היה בשבת כמבואר בסדר עולם דמייתי רא"ש פרק ערבי פסחים [סי' י"ג].

וי"ל [דמוכח] ר"פ הערל [ע"א ע"ב] כל ישראל מלו ב"א ניסן שהי' ביום ד' ולכמה פוסקים ג' ימי מילה חשבינן **פסח** לעת, ועיין מג"א סי' של"א סק"ט, וא"כ אותו שבת היו כל ישראל מסוכנים בשלישי למילה והותר שחיטה והבערה, ואין רא' מאותו פסח לשארי ע"פ שחל בשבת. אמנם מה שמקשים על תשב"ץ איך מלו ישראל שלא בזמנם ביום ד', היה אפשר לומר כיון שהיה אז ערב פסח בשבת שניתן לדחות בלא"ה לפסח לא חיישינן כל כך, אלא לפ"ז הדר מוכרח דפסח דוחה שבת וקושי' א' ממנ"פ תיקשי, וזה הדין שכחו בני בתירה שנסתפקו בדין התשב"ץ. ובדרוש הארכתי ואין דרכי בכך להאריך בכיוצא באלו ולא באתי אלא לכבודו:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה פ

שלום וי"ר ליי"נ הרב הגאון המופלא המפורסם נ"י ע"ה פ"ה בקש"ת מה' מיכל סג"ל נ"י:

הבא השתא אתא לקדמנא שלוחי' דמר ומגלת ספר כתב לי, ופר"מ צוה עלי להודיעהו עניות דעתי בההוא ינוקא דאתיליד בשבת כ"ח סיון בין השמשות למוצאי שבת בשעה ח' ומחצה והיה יום המעונן באופן שא"א לשפוט על כוכבים:

ולחיות מצותו עוברת עלי לא אוכל למנוע ולעשות רצונו ולחות דעתי, וכאשר קבלתי גם מרבתי כי ההלכה רווחת בזה בלי שום פקפוק כדעת המג"א רס"י של"א, וכל האחרונים כבר הסכימו כן יע"ש באלי' רבה [סק"ב] ותוס' שבת [סק"י] שתפסו במוחלט שיעור בין השמשות אינו כ"א ג' רביעי מיל קודם צאת הכוכבים והוא מסוף שקיעת החמה לתחת האופק:

והנה לדעת החולקים הם הרוקח בסי' נ"א, יע"ש שלשונו מגומגם קצת וצריך תיקון, והרא"ם במרדכי ס"פ במה מדליקין [סי' תנ"ו], והם ס"ל מתחילת השקיעה הוה לילה גמורה מדאוריית' וג' רביעי מילין קודם לזה הוא בין השמשות, א"כ ע"כ צריכים להקדים בע"ש בהדלקת הנרות ג"כ. והנה אנחנו כולנו במדינות אלו עושים במלאכה עש"ק עד קרוב לשעה או ג' רביע שעה קודם צאת הכוכבים, נמצא אנו תופסים במוחלט כשיטת ר"ת, ואיך אח"כ בהגיע יום השבת ויהיה מוטל עליו למול בנו ביום ח' ללידתו יאמר ויחוש לדעת הסוכרים שכבר היה לילה אז ונמצא עביד תרתי קולי דסתרי אהודי, עשה מלאכה עד סמוך לג' רביעי מיל ומתעצל במ"ע של ביום השמיני ימול כאלו אותו זמן היה לילה ויהיה מן המתמיהים. שוב מצאתי כעין זה בשו"ת ב"ח סי' קנ"ד:

ועוד, דאעפ"י שאיני כדאי ח"ו להכריע במקום אלו הגדולים מ"מ דבריהם צע"ג, שכתבו ברוקח שם ובמרדכי שמשתשקע היינו תחלת השקיעה וזה הוא תחילת יציאת הכוכבים למעלה מעובי הרקיע למטה, ונמצא לדבריהם צאת הכוכבים הנאמר בכל מקום היינו תחלת יציאתם מעובי הרקיע למעלה במקום שאין עין שולט, ושביק תנא סימנא השקיעה הנראה לעין ויהיב סימנא ביציאת הכוכבים למעלה תחלת צאתם. ותו, הרי בפרק מי שהיה צ"ד ע"א אמרינן מהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ביום מעלות השחר עד הנץ ה' מילין משקיעת החמה עד צאת הכוכבים ה' מילין, ונדחקו בפירושו מתחלת השקיעה עד סוף יציאת הכוכבים, ומ"ט לא שיער בחדא מילתא מתחילת שקיעה עד סופה או מתחלת יציאת הכוכבים עד סוף יציאתם. ולזה י"ל משום דשיער במה שענינו רואות. אלא שכבר כתבנו דלדעתם ע"כ לא נזהרו בעלי הש"ס בזה בדוכתי טובי, מסתמא כך הוא דרך בני אדם להלך מעמוד השחר עד צאת הכוכבים ובהם שיער הש"ס, וא"כ הה"נ קרא דנחמיה [ד' - ט"ו] וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים היינו סוף יציאתם, ע"כ המחזור כשיטת התוס'. ומה שקשי' להו להני גדולים מפ' איזהו מקומן נ"ו ע"א, כבר תי' שם התוס' [ד"ה מנין] מיתורא דקרא מרבי' להקדים זמן פסול הקרבנות מתחלת השקיעה משא"כ בשאר מילי, ואין זה דוחק כי כן יש במכילתא פ' בא והנותר ממנו עד בקר ב' פעמים ליתן בקר לבקרו של בקר לרבות מעמוד השחר והביאו רש"י בחומש [י"ב - י'], הרי דמרבה

סי' קכ"ד לדף מ"ו ע"ג במד"ה רצה).

הטעם דצרכי שבת נעשים ביו"ט

רש"י ד"ה מדאורייתא, ושבת ויו"ט חדא קדושה היא. נראה דאין כוונת רש"י לומר דחשיב כיומא אריכתא וכמו שאמרו צביה (ד' ע"א) גבי מחלוקת רב ור' יוחנן בשבת ויו"ט הסמוכין אם צינה שנולדה בזה מותרת בזה או אסורה, שהרי בסוגיין הקשו לרב חסדא הסובר צרכי שבת נעשין ביו"ט שיהא מותר לאפות לחם הפנים ביו"ט שחל בערב שבת, והרי האכילה היא רק בשבת הבאה וימי החול מפסיקין ביניהם, ואין לומר שהוא משום המנוה של סידור לחם הפנים, שאין זה לצורך לכס אלא לגבוה, ואם בשביל הלחם הישן שיהא מותר לאכלו למחר אין יהא מותר לאפות הלחם החדש בשביל זה.

ומובח דהכא לאו משום יומא אריכתא הוא, אלא כיון דתרווייהו מיקרו קודש קדושה אחת היא, וכשאופה בשבתון ליום שאיקרי שבת מותר לעשות מלאכה מזה לזה, וכמו שנראה שמותר לבשל מפסח לעצרת או לסוכות בגוונא שלא יהיה לו אפשרות לאפות או לבשל בין פסח לעצרת. (עיין סי' תק"ג בשעה"ט סק"ד, ועיין עוד מנחת שלמה תנינא סימן מ"ג אות ד' בהערה).

תוד"ה רבה, וי"ל כיון דלא שביח כלל לא אמרינן הואיל. לכאורה צ"ע כוונתם דלא שכיח כלל, הרי צודאי ישנם חולים שיש בהם סכנה ושפיר אפשר ליתנם לחולה כזה. ונראה דכל ההיתר של הואיל הוא דוקא אם יתברר שהיה צורך לאפות או לבשל ביום זה, אבל מה שנתברר שנאפה לצורך יו"ט והיה אפשר

לאפותו גם ביום חול אין להמירו מטעם הואיל, דאל"כ יהא מותר גם אם אפה או בישל סמוך לחשיכה דלא שייך טעמא דאי מיקלעי אורחים, משום דיהא ראוי ליו"ט הבא ונמצא שלא בישל לחול, וכגון ביום א' של פסח עבור שביעי של פסח (עיין סי' תק"ג בשעה"ט סק"ד), אלא דכיון שהיה יכול לאפות או לבשל בחול לצורך יו"ט הבא לא הותר מטעם הואיל, והכא נמי בחולה לא הותר אלא באופן שהיה צריך דוקא לבישולו וזה לא שכיח.

והנה על סמך דצרי התוס' הנ"ל התירו כמה

פוסקים במקומות דשכיחי חולים, ובמיוחד

בבית חולים שבדאי שכיח, וכן דנו לענין אמבולנס

שיחזור למקומו אע"ג דאינו פיקוח נפש אם לא

יחזור, כיון דשכיח שיהיה חולה ויצטרך לחזור

וליסוע אליו ואם יחזור למקומו יקל עליו הדבר,

וכן דנו לענין משטרה ועוד. (ועיין לעיל כ"ד סוף

ע"ב).

ושמעתי מהגאון רבי עזרא עלטשולער זצ"ל

על מאמר חז"ל (יומא כ"ח ע"ב) שקיים

אברהם אבינו את כל התורה כולה אפילו עירובי

תבשילין, [ויש אומרים (עי"ש הגהות מהר"ץ חיות)

שהיה כתוב בר"ת ע"ת וצריך לומר עירובי

תחומין, והוא נרמז בחיבת "עקב" דהיינו מצוה

התלויה בהליכה], ואמר הגאון הנ"ל לפרש דהא

דנקטו עירובי תבשילין דוקא, משום שאברהם

אבינו ע"ה היו מצויים אצלו תדיר אורחים, וכל

מה שהצרכו עירובי תבשילין משום גזירה שמה

יאמרו שאופין מיו"ט אף לחול, אבל צכהאי גוונא

דשכיחי אורחים טובא אפילו מדרבנן אין לחשוש

שהדבר ברור שמצילים עבור האורחים שיבואו

עדיין ביו"ט ואין צריך כלל עירובי תבשילין, ומכל

מקום קיים אברהם אבינו גם מצוה זו. (ועיין

גזרת ארי צימא שם).